

LAUSUNTO 17.6.2025

Vastaanottaja:Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

Viite: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi – Ongelmat ja ratkaisuehdotukset**Esitysluonnos on vakava haaste aluekehitykselle**

Hallituksen esitysluonnos alueidenkäyttölainsäädännöksi toisi Nivala-Haapajärven seudun ja sen kehitysyhtiö NIHAK:in ja sen jäsenkuntien kannalta useita hyvin haitallisia muutoksia.

Pohjois-Pohjanmaan eteläosan kuntien muodostama seutu on koko maan mittakaavassa merkittävä uusiutuvan energian keskittymä, jonne alueella toimivilla hankeyhtiöillä on merkittäviä uusia suunnitelmia niin tuuli- kuin aurinkovoimaan liittyvien hankkeiden aloittamiseksi. Tuuli- ja aurinkovoiman rakentamisen myötä alueelle on rakentumassa myös merkittävä määrä uusiutuvaa energiaa hyödyntäviä uusia teollisia investointeja työpaikkoineen.

Näihin energiatuotannon lisäämiseen ja sähköverkon vahvistumiseen nojaviin suunnitelmiin pohjautuen kunnat ovat kaavoittaneet uusia teollisuusalueita. Alueella on tehty myös uraauurtavaa suunnittelutyötä yhteistyössä Gasgridin kanssa kansalliseen vetyputkirunkoverkkoon liitettävän alueellisen vetyverkon osalta. Tämä vedyn siirtoon kohdistuva infrastruktuuri-investointi mahdollistaa uudet teolliset investoinnit, jotka puolestaan tarvitsevat paikallisesti tuotettua tuuli- ja aurinkovoiman tuomaa kilpailukykyistä energiaa.

Uusiutuvan energian hankkeiden edistäminen on siten seudun elinvoiman kannalta edelleen erittäin tärkeää. Nykyinen paikallisiin olosuhteisiin perustuva ja kuntien mandaattia tukeva sääntely toimii hyvin, koska se perustuu todellisiin vaikutuksiin ja antaa tilaa huomioida maisemaa ja luontoa, optimoida sähkönsiirtoa sekä minimoida kielteisiä vaikutuksia tuulivoimaloiden sijoittelussa. Hankkeiden yhteisvaikutukset huomioidaan kattavasti kaavoituksessa ja ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Nivala-Haapajärvi-seudulla kuntien ja tuulivoimakehittäjien yhteistyö on sujunut hyvin. Tuoreimpana esimerkkinä – ja mallina tuulivoimakehityksen paikallisen hyväksyttävyyden edelleen vahvistamiseksi – on Haapajärvellä kesäkuussa 2025 perustettu Suomen ensimmäinen yhteisörahasto, jossa mukana ovat tuulivoimapuiston omistaja sekä paikalliset yhdistys- ja kylätoimijat. Puiston omistaja on sitoutunut osoittamaan yhteiseen kehittämisrahastoon osan tuulivoimapuiston vuosittaisesta tuloksesta. Yleistä hyväksyttävyyttä voidaan rakentaa monella eri tavoin paikallisesti. Rahasto on tästä oivallinen malliesimerkki.

LAUSUNTO 17.6.2025

Esitetty etäisyysäännös jarruttaisi taloudellista kehitystä

Tuulivoiman osalta alueidenkäyttölain luonnoksessa esitetty etäisyysäännös – 8 kertaa voimalan korkeus muualla kuin maakuntakaavaan merkityllä alueella – lähes lopettaisi uusien hankkeiden käynnistämisen koko Nivala-Haapajärvi -seutukunnassa. Seutu on kuntataajamien ja tiiviiden ydinkylien ulkopuolella pääosin haja-asutusta, mutta haja-asutusalueellakin asuintaloja ja kesämökkejä löytyy lähes kauttaaltaan 2-3 kilometrin etäisyydellä suunnitelluista voimaloista. Jo 1,5 kilometrin etäisyys tekisi merkittävien tuulivoimapuistojen kehittämisen kannattamattomaksi.

Tämän vuoksi kuntien mahdollisuudet saada kiinteistöveroja tuulivoimasta ja muita uusiutuvan energian mahdollistamista investoinneista saatavia tuloja pienenisivät. Tällä olisi erittäin merkittävän aluetaloudellisen vaikutuksen lisäksi merkittävä negatiivinen vaikutus myös suoraan kuntatalouteen.

Alueidenkäyttölain uudistuksen odotettiin vahvistavan kuntien roolia kaavoituksessa. Nyt suunnitellun uudistuksen vaikutus onkin yllättäen päinvastainen. Alueen kunnissa tämä koetaan kielteisenä muutoksena: Se vähentää kuntien itsehallintoa asiassa, jossa nimenomaan kuntien asiantuntemus paikallisten asukkaiden edustajana on avainasemassa. Esityksessä ei ole arvioitu tuulivoiman etäisyysääntelyn vaikutusta perustuslain turvaamaan kunnalliseen itsehallintoon ja kaavoitukseen liittyvään päätösvaltaan.

Toisaalta etäisyysäännösten tiukentaminen johtaisi väijäämättä siirtolinjojen ja tieverkon kasvattamiseen - mikäli uusia hankkeita saataisiin vireille. Tällä taas olisi kielteisiä luonto- ja metsäkatovaikutuksia ja herättäisi kritiikkiä myös maanomistajissa, joille juuri siirtolinjoihin liittyvät kysymykset ovat olleet tuulivoiman kriittisin näkökulma.

Maakuntakaava ei pelasta sähkön saatavuutta

Esitysluonnoksessa ehdotetut lievennykset kuten maakuntakaavoituksen tai maanomistajien suostumusmenettelyn hyödyntäminen eivät alueen kuntien näkökulmasta vaikuta toimivilta. Pohjois-Pohjanmaalla on juuri hyväksytty energiavaihemaakuntakaava, jota maakunnassa pidettiin tuulivoimakehittämisen kannalta yleisesti varsin rajoittavana ja joka herätti maakunnassa merkittävää kritiikkiä. Maakuntakaavoituksesta ei näin ollen olisi etäisyysäännöksen lieventäjäksi.

Maakuntakaava ei velvoita kuntaa kaavoittamaan tuulivoimaa maakuntakaavassa merkitylle alueelle. Se ei sovellu yksittäisten voimaloiden sijaintiin vaikuttavien paikallisten olosuhteiden huomioimiseen. Lisäksi maakuntakaavoihin nyt merkityt alueet voivat kutistua detaljikaavoituksessa merkittävästi ääniohjearvojen ja melunmallinnuksen perusteella. YVA ja yleiskaavat tuovatkin maakuntakaavoihin nähden lähes aina uusia rajoituksia.

Kategorinen, paikallisista olosuhteista riippumaton etäisyysääntö myös muodostaa helposti normin, joka alkaa ohjata sekä maakuntien että kuntien kaavoitusta ja poliittista päätöksentekoa.

LAUSUNTO 17.6.2025

Suostumusmenettely ei toimi esitetyssä muodossa

Kaikkien laissa tarkoitettujen asuintontin omistajien suostumuksen hankkiminen on epärealistinen ratkaisu. Pienessäkin tuulivoimahankkeessa voi olla kymmeniä asunnon tai kesämökin omistajia, myös perikuntia. Jokaiselta yksittäiseltä omistajalta suostumuksen hankkiminen olisi ajallisesti ja kustannuksiltaan niin suuri, ettei tämä suostumusmenettely käytännössä toisi lievennystä yleiseen ja kategoriseen etäisyysvaatimukseen.

Toimiakseen käytännössä suostumusmenettely pitäisi muotoilla niin, että voimaloiden sijoittamiseksi laissa vaaditun minimietäisyyden sisäpuolelle riittäisi suostumus vähintään 50 % asutukseen tarkoitetun tontin omistajilta. Tälläkin tapaa edettäessä tarvittaisiin hankkeissa tyypillisesti jopa useiden kymmenien maanomistajien suostumus.

Aurinkoenergian kehittäminen hidastuisi ja keskittyisi suuriin hankkeisiin

Aurinkovoiman rakentamisen osalta esitysluonnoksessa edellytetään, että vähintään 10 hehtaarin aurinkovoimalan rakentamiseen tarvitaan aina aurinkovoimayleiskaava tai asemakaava. Näin pienissä hankkeissa hankkeen hyödyt jäävät yleiskustannuksiin nähden liian vähäisiksi ja kuormittaisivat tarpeettomasti kuntien järjestämiä maankäyttö- ja kaavoituspalveluja sekä asiantuntijaresursseja eri viranomaistahoilla.

Tämä liian alhainen hehtaariraja tulisi jarruttamaan aurinkoenergian hyödyntämistä oleellisesti. Samalla kun hallituksen esitysluonnoksessa ollaan merkittävästi rajoittamassa tuulivoiman kehittämistä, on aurinkoenergian tuomien mahdollisuuksien merkitys yhä suurempi alueemme kunnille – mikä tämän ehdotuksen mukaan kuitenkin vaarantuisi.

Ottaen huomioon aurinkoenergian hyvin vähäiset ympäristövaikutukset, olisi oikea kynnysarvo 100 hehtaaria. Aurinkoenergia on yksi keskeinen tapa lisätä uusiutuvaa energiaa hajautetusti, fossiilista energiaa korvaten, jolloin sen tielle ei tulisi asettaa perusteettomia hallinnollisia esteitä.

Jo nykyisellään hankkeissa tehdään ympäristövaikutusten osalta tarvittavat selvitykset ja YVA-tarveharkintaa koskeva pyyntö ELY-keskukselle. ELY-keskuksen harkinnan mukaan myös ympäristövaikutusten arviointi. Tätä hyvää käytännettä ei ole tarpeen muuttaa.

Myös metsäkatoa koskeva huoli on esityksessä ylimitoitettu. Aurinkoenergian aiheuttama metsäkato on marginaalinen yhdyskunta- ja liikennenerkentämiseen sekä pellonraivaukseen verrattuna.

LAUSUNTO 17.6.2025

Ratkaisuehdotukset

- **Etäisyyssääntelyn vaikutukset Suomen talouskasvuun ja kilpailukykyyn on arvioitava huolellisesti.** Päätöksenteon tulee nojata kattavaan selvitykseen sääntelyn vaikutuksista energian saatavuuteen, teolliseen investointiympäristöön, työllisyyteen sekä muihin alueellisiin elinvoimatekijöihin. Hallituksen esityksessä ei ole käytännössä lainkaan arvioitu vaikutuksia muulle teollisuudelle, työllisyydelle tai investointiympäristölle. Erityisesti Nivala-Haapajärven tapaiselle seudulle, missä elinvoimaa on rakennettu ja rakennetaan uusiutuvan energian varaan, on tämä näkökohta hyvin tärkeä. Tuuli- ja aurinkovoiman rakentamisen myötä alueelle on rakentumassa energiaan tukeutuva uusi teollinen tukijalka, eli merkittävä määrä kokonaan uusia teollisia investointeja työpaikkoineen. Nyt tämä myönteinen aluetaloudellinen kehitys on vaakalaudalla ja energiainvestointien myötä menetetään myös uudet teolliset investoinnit alueelle, kun alueelle ei rakennu enää uutta energiantuotantoa uusien tuuli- ja aurinkovoimahankkeiden etenemisen myötä. Tämän vuoksi tulisi tehdä kattava selvitys edellä mainituista asioista.
- **Lainsäädäntöön ei sovellu yleinen ja kategorinen minimietäisyys tuulivoimalle,** koska hankkeiden vaikutukset huomioidaan kattavasti kaavoituksessa ja ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä jo nykyisellään. Lainsäädäntö ei saa myöskään rajoittaa kunnalliseen itsehallintoon kuuluvaa päätösvaltaa.
- Lievennykseksi ehdotettu **maanomistajien suostumusmenettely** jää esitetyssä muodossa teoreettiseksi, koska tuulivoimapuistojen läheisyydessä on tyypillisesti vähintään useita kymmeniä asutukseen varattuja kiinteistöjä. Toimiakseen käytännössä suostumusmenettelyyn tulisi riittää suostumus **50 % asutukseen tarkoitetun tontin omistajilta.**
- **Hallituksen esitys on myös erittäin ongelmallinen aurinkoenergian kehittämiseksi.** Esityksen mukaan yli 10 hehtaarin aurinkovoimalan rakentamiseen tarvitaan aina aurinkovoimayleiskaava tai asemakaava. Näin pienissä hankkeissa hankkeen hyödyt jäävät yleiskustannuksiin nähden liian vähäisiksi ja kuormittaisi tarpeettomasti kuntien järjestämiä maankäyttö- ja kaavoituspalveluja sekä asiantuntijaresursseja eri viranomaistahoilla. Lisäksi säädös johtaisi siihen, että aurinkoenergiakehitys painottuisi vain suuriin hankkeisiin ja rajoittaisi näin aurinkoenergiaan perustuvaa sähköntuotantoa. Realistinen, aurinkoenergian tärkeyden tunnistava minimiarvo olisi 100 hehtaaria.
- Lakiluonnos esitetyssä muodossa aiheuttaa merkittäviä lisävaatimuksia ja lisäresursointiedellytyksiä kuntien rakennusvalvonnalle. Valtion tulee kompensoida lisärahoituksella esimerkiksi kuntien valtionosuuksia kasvattamalla kunnille lakiluonnoksen mukaisista lisävelvoitteista aiheutuneet lisäkustannukset.

LAUSUNTO 17.6.2025

Nivala-Haapajärven seutu NIHAK ry
17.6.2025

Toni Krankkala

Toimitusjohtaja

Antti-Jussi Vahteala

Seutuhallituksen puheenjohtaja

